

Długopiejące i długoogoniaste rasy kur ozdobnych – charakterystyka ras

Marcin Różewicz, Karol Kaszperuk

*Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach,
Instytut Bioinżynierii i Hodowli Zwierząt,
ul. Prusa 14, 08-110 Siedlce*

Utrzymywanie kur od wieków było ważnym elementem życia codziennego ludzi, dzięki czemu możliwe było zaspokojenie zapotrzebowania na jaja oraz mięso. Jednocześnie, wskutek różnorodnych upodobań i potrzeb ludzi w poszczególnych rejonach świata powstawały nowe rasy. Reprezentowały one różne typy użytkowe. Obecnie w Polsce, jak i innych krajach Europy, zwłaszcza zachodniej obserwuje się zwiększone zainteresowanie utrzymywaniem ras kur, które nie przynoszą korzyści z ich chowu ale są uznawane za zwierzęta towarzyszące. Ich hodowla jest zajęciem traktowanym przez pasjonatów jako hobby i element życia codziennego (Nowicki i in., 2010; Gugolek i in., 2016). Od dawna, poza użytkowym znaczeniem hodowla drobiu miała przynosić również przyjemność z obcowania z ptakami.

W naszym kraju od dawna hodowcy zrzeszali się w związki i organizowali wystawy, na których prezentowano drób (w tym kury różnych ras). Jednym z pierwszych takich związków było „Towarzystwo Ornitologiczne”, które rozpoczęło funkcjonowanie 23 listopada 1894 r., a jego projektorką była Maria Czartoryska (Gilariski, 2015). Dziś kontynuatorami tych organizacji są prężnie działające Polskie Stowarzyszenia Hodowców, często o zasięgu regionalnym, działające pod kuratelą Polskiego Związku Hodowców Gołębi Rasowych i Drobno Inwentarza. Kultywują one dawną tradycję hodowli drobiu (również bardzo rzadkich ras), pełnią ważną rolę w ochronie wielu z nich przed wyginieciem, a także spełniają ważną funkcję społeczną, zrzeszając ludzi o podobnej pasji, umożliwiając wymianę doświadczeń i prowadzenie wspólnej pracy hodowlanej.

Kury ras ozdobnych są dzielone na kilka grup ze względu na posiadanie łączących je

cech pokroju. Specyficzną grupę stanowią kury długopiejące oraz długoogoniaste. Koguty ras długopiejących wchodzi w skład nielicznej grupy ptaków, charakteryzujących się zdolnością do znacznie dłuższego piania niż samce innych ras (Brzóska i in., 2012). Są to w większości rasy pochodzenia azjatyckiego. Niektóre z nich wyróżniają się szczególnym rodzajem i intonacją piania, zupełnie odmienną od znanego większości osób dźwięku wydawanego przez koguta. Wydawany przez nie dźwięk nie jest ciągły, lecz dzielony na frazy, podobny do chichotu. W momencie jego wydawania – ze względu na dłuższy czas jego trwania – koguty przyjmują także specyficzną postawę ciała, wyciągając mocno szyję do przodu (Łukasiewicz, 2011). Ze względu na tę indywidualną cechę, jaką jest długość piania, są organizowane specjalne wystawy tej grupy ras kur ozdobnych, gdzie przy ocenie kogutów uwzględnia się takie kryteria, jak: długość piania, jego dźwięczność, miękkość wydawanego odgłosu oraz brak chryпки.

Rasy długoogoniaste natomiast to grupa, której pióra ogona, zwłaszcza u kogutów, sierpówki i sterówki nie wypadają w trakcie corocznego procesu pierzenia, ale rosną przez całe życie ptaków. Stąd, im starszy osobnik, tym dłuższy ma ogon, a są to ptaki wyjątkowo długowieczne. Mogą dożyć nawet kilkunastu lat, a ogon tak wiekowych osobników może osiągać długość nawet 13 m (Schöne i Peschke, 2006).

W związku z rosnącą popularnością omawianych typów kur ozdobnych, a jednocześnie nieliczną literaturą polskojęzyczną ich dotyczącą, zaistniała konieczność omówienia specyfiki konkretnych ras i ich pochodzenia. Celem pracy jest przegląd oraz charakterystyka ras kur z grupy długopiejących i długoogoniastych.

Ayam ketawa

Jest to rasa kur długopiejących. W języku malajskim ayam znaczy kura, a ketawa – śmiech, więc w wolnym tłumaczeniu możemy określić tę rasę jako śmiejąca się kura. Również w języku angielskim określane są jako *laughing chicken*. Odnosi się to do charakterystycznej dla kogutów ketawa fazy piania oraz modulacji i jej tonowaniu, która jest dzielona na kilkadziesiąt dźwięków w trakcie piania, które może trwać 20–60 s. Wyróżnia się w obrębie tej rasy trzy typy o nieco innym wydawanym przez koguty dźwięku: gretek (piejące krócej, ale za to z mniejszą ilością pauzy), dangdut (o donośnym i ciężkim tembrze głosu), slow o melodyjnym dźwięku bez interwałów (<https://cemanifarms.com/laughing-chicken/>). Rasa ta wywodzi się z wyspy Celebes, skąd została rozprzestrzeniona na całą Indonezję. Jest ona znana w Europie od niedawna, co jest związane z niechęcią mieszkańców Indonezji do sprzedaży ptaków cudzoziemcom. Traktowali oni swoje ptaki jako element narodowej kultury, który niechętnie chcieli przekazać. Wiązało się to również z tradycją, ponieważ jej posiadanie było wyznacznikiem wysokiego statusu społecznego. Rasa ta była pod kuratelą rodziny królewskiej Buginese, która reglamentowała możliwość posiadania tych ptaków. Nadanie w darze przez króla pary ayam ketawa było oznaką awansu społecznego i uznania w oczach rodziny, a pianie kogutów obwieszczało to pozostałym mieszkańcom wioski. Po upadku monarchii rasa mogła być szerzej rozpowszechniona wśród mieszkańców Indonezji. Obecnie w bardzo małej liczbie jest obecna także w Europie. Na wystawach w Polsce również są prezentowane pojedyncze osobniki tej rasy. Sylwetka ayam ketawa jest smukła i przypomina kury typu lekkiego (fot. 1). Posiadają proporcjonalną głowę z prostym grzebieniem. Zausznice są białe i duże. Elementem doskonalenia u tej rasy jest wydawany przez koguty dźwięk piania a nie cechy pokroju. Masa dorosłego koguta oscyluje w granicach 2–3 kg, kury 1,5–2 kg. Problemem jest bardzo niska nieśność kur – 30–60 jaj rocznie o masie 50 g i białej skorupie.

Ayam pelung

Pochodzi z Indonezji z rejonu Pelung, od czego wzięła się jej nazwa rasowa. Należy do długopiejących kur. Według rozpowszechnionej legendy, która ma swój początek w 1850 r., H. Djarkasih – miejscowy hobbysta, nauczyciel religii i rolnik

w wiosce Bunikasih w Indonezji znalazł w swoim ogrodzie osamotnione pisklę kury i zaopiekował się nim. Rozwijało się dość szybko i po pewnym czasie okazało się kogutem, który piał bardzo długą melodię wieszczącą dobroć swojego opiekuna (https://en.wikipedia.org/wiki/Ayam_Pelung). Poza charakterystycznym długim czasem piania, dochodzącym do 30–60 s, ptaki tej rasy odznaczają się dużymi rozmiarami ciała. Dorosły kogut może ważyć 6–8 kg, przy wzroście 50 cm, kury natomiast są nieco lżejsze i osiągają masę ciała do 5 kg. Z tego względu mają również wartość użytkową i są wykorzystywane w kierunku mięsny. Pomimo stosunkowo dużej masy ptaki cechują się smukłą budową ciała, nieco spionizowaną. Głowa jest duża, ozdobiona masywnym prostym grzebieniem o równomiernie rozmieszczonych ząbkach. Zausznice są intensywnie czerwone, podobnie jak cała część twarzowa. Dzwonki są stosunkowo krótkie, ale owalne i szerokie. Szyja jest długa i smukła, obficie opierzona, zwłaszcza u kogutów występują liczne pióra grzywy. Grzbiet opada regularną linią w kierunku ogona, kończąc się obfitymi piórami siodła. U koguta ogon posiada krótkie, wygięte w charakterystyczny kształt sierpówki (fot. 2). Uda są mocno umięśnione. Skoki – nieopierzone, mocne i grube barwy jasnoszarej.

Berat

Pochodząca z terenów Albanii i byłej Jugosławii rasa berat należy do kur długopiejących. Jej nazwa pochodzi od miasta Berat znajdującego się w Albanii. Koguty charakteryzuje rozciągly i głośny odgłos piania, który trwać może 15–30 s. W obrębie rasy jest uznawana wyłącznie biała odmiana barwna (fot. 3), żadne inne warianty nie są brane pod uwagę. Osobniki rasy berat mają wyprostowaną, prawie pionową postawę ciała. Od dzioba aż do piersi przebiega regularna, prawie płaska linia. Posiadają także długą i smukłą szyję. U rasy tej występuje grzebień różyczkowy. Część twarzowa głowy jest intensywnie czerwona, podobnie zausznice. Dzwonki są krótkie i szerokie. Specyficzną cechą kogutów jest tzw. wiewiórczy ogon, ponieważ jest on prawie pionowo noszony względem linii grzbietu i posiada krótkie i mocno zagięte sierpówki. Berat ma także długie i grube skoki barwy intensywnie żółtej. Koguty ważą 3–3,5 kg, kury 2–2,5 kg. Roczna nieśność kur to 80–100 jaj o masie 50–55 g i białej skorupie (<http://www.feathersite.com/Poultry/CGA/Berat/BRKBerat.html>).

Fot. 1. Kogut rasy ayam ketawa
Phot. 1. Ayam ketawa rooster
(https://en.wikipedia.org/wiki/Ayam_Ketawa)

Fot. 2. Kura i kogut rasy ayam pelung
Phot. 2. Ayam Pelung hen and rooster
(<https://cemanifarms.com/product/ayam-pelung/>)

Fot. 3. Kury i kogut rasy berat
Phot. 3. Berat hens and rooster
(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bosnian_Crower_Berat_3.jpg)

Fot. 4. Para kur rasy feniks
Phot. 4. Couple of Phoenix chickens
(https://en.wikipedia.org/wiki/Phoenix_chicken)

Fot. 5. Kogut i kury rasy górską piejąca
Phot. 5. Mountain crowing rooster and hens
(<https://pl.pinterest.com/pin/528821181226200025/>)

Fot. 6. Koguty rasy jurlowskiej
Phot. 6. Yurlov Crower roosters
(<http://orgferma.ru/yurlovskaya-golosistaya/>)

Brazylijski piejacy

Oryginalna nazwa tej rasy to gallo musico, co w wolnym tłumaczeniu oznacza śpiewająca kura. Jest to jedyna rasa kur długopiejących wywodząca się z Ameryki Południowej, a dokładniej z Brazylii. Długość piania kogutów wynosi 12–25 s (<https://www.youtube.com/watch?v=nAh23Ua-onw>). Kury są uważane za dobre nioski – znoszą do 180 jaj o masie 55 g i białej skorupie. Wśród osobników przynależnych do tej rasy istnieje duże zróżnicowanie fenotypowe pod względem barwy upierzenia, która jest połączeniem barw: białej, czarnej i ciemnoczerwonej w różnej proporcji u poszczególnych osobników. Uznawane są wyłącznie osobniki o prostym grzebieniu, który powinien mieć dużą blaszkę oraz głęboko powcinane i regularnie rozmieszczone ząbki. Masa ciała uzyskiwana przez dorosłe koguty wynosi 2,5–3 kg, a kury 2–2,5 kg. Osobniki tej rasy dożywają do 8–10 lat (<https://www.criatoriosouza.com.br/ovos-galados-galo-musico-brasileiro>).

Feniks

Jest to rasa długoogoniastych kur wyhodowana na terenie Niemiec. Pracę nad uzyskaniem feniksów rozpoczął N.D. Wichmann pod koniec XIX w., osiągając założony cel, czyli wytworzenie rasy kur o długim walcowatym tułowiu z długim ogonem (Moszczyński, 2012). Wykorzystał on pomarańczową odmianę rasy onagadori krzyżując ją z bojowcami staroangielskimi. Choć feniksy odziedziczyły po onagadori cechę stałego wzrostu sierpówek ogona u kogutów, to tempo ich wzrostu jest znacznie wolniejsze. Po raz pierwszy rasa została zaprezentowana na wystawie w Dreźnie w 1898 r. Głowa tych ptaków jest mała z intensywnie czerwoną częścią twarzową. Na głowie znajduje się mały stojący grzebień typu pojedynczego z lekko powcinanymi ząbkami. Dzwonki są małe i mają zaokrąglony kształt. Zausznice są owalne barwy białej. Tęczówki oczu kur mają barwę od pomarańczowo-czerwonej do czerwonej. Tułów jest bardzo długi i walcowaty, przez co sylwetka ptaków jest smukła i elegancka. Szyja ma bujne upierzenie grzywy u kogutów, składające się z cienkich i długich piór, które opadają na ramiona. Pierś jest zaokrąglona, jednak nie może być widoczna i mocno wysklepiona do przodu. Skrzydła powinny ściśle przylegać do tułowia. Grzbiet jest wąski i długi, obfituje w bujne pióra siodła u kogutów, które opadają na boki, dotykając swoimi

końcówkami podłoża (fot. 4). Ogon u kogutów posiada długie sierpówki, które rosną przez całe życie, a u starszych osobników osiąga długość do 3 m. U kur sterówki ogona są również dłuższe niż w przypadku innych ras, lecz nigdy nie dorównują swoją długością sierpówkom samców. Uda mają średnią wielkość, są dobrze widoczne. Skoki są stosunkowo krótkie, barwy szarej, u starszych ptaków z dużą ostrością (Jabłoński i Gorazdowski, 1999). Dorosłe koguty ważą 2–2,5 kg, kury natomiast 1,5–2 kg (Schmidt, 2007; Nowicki i in., 2010). Od kury można pozyskać do 160 jaj rocznie o masie 45–50 g i kremowobiałej skorupie. Mają one silny instynkt kwoczenia i chętnie same wysiadują jaja (Kruszewicz i Tarasewicz, 2002). Poza formą dużą występuje także forma miniaturowa, której kogut waży 0,8 kg, a kura 0,7 kg. Jest to rasa wymagająca specjalnych warunków chowu ze względu na konieczność utrzymywania w czystości długiego ogona kogutów. Wymagane jest czyste podłoże oraz grzędy umiejscowione tak, aby końcówki sierpówek nie ocierały się o ścianę i w ten sposób niszczyły (Verhoef i Rijs, 2006).

Górska piejaca

Ta pochodząca z Niemiec rasa kur długopiejących jest obecnie zagrożona wyginięciem ze względu na małą liczebność i brak zainteresowania jej hodowlą. Długość piania kogutów dochodzi do 15–20 s. Od 1884 r. górska piejaca pozostaje pod opieką Związku Hodowców, który podaje, że w Niemczech jest obecnie trzydziestu pięciu hodowców tej rasy. W ramach inicjatywy na rzecz ochrony starych ras drobiu w 2015 r. powstała księga hodowlana, której celem jest utrzymanie różnorodności genetycznej jak największej liczebności ptaków hodowanych w czystości rasy. Jest to o tyle istotne, że rasa ta ma bardzo długą historię, bowiem jak podaje Schmidt (2007), wzmianki o jej protoplastach pochodzą z XII w. Dokładna historia wyodrębnienia rasy nie jest znana, jednak – jak wskazują pewne źródła – ma ona genetyczne konotacje z tureckimi kurami długopiejącymi.

Kury te charakteryzuje oryginalny pokrój oraz wzór upierzenia. Głowa jest średniej wielkości z prostym grzebieniem o regularnych ząbkach. Zausznice są barwy białej dzwonki krótkie i czerwone. Szyja jest średniej długości, w połowie długości nieco cofnięta w kierunku ogona. Tułów jest długi i beczułkowaty. Charakterystyczną ce-

chą jest linia grzbietu w kształcie pałaka, której wybrzuszenie znajduje się w połowie jej długości. Ogon noszony jest pod kątem 45°. U kury ma kształt złożonego wachlarza, u koguta posiada nieliczne cienkie i krótkie sierpówki. Występuje tylko jedna odmiana barwna – czarno-złoto-brązowa (fot. 5). Dorosły kogut osiąga masę ciała 3–3,5 kg, a kura 2–2,5 kg (Schmidt, 2007). Kury znoszą do 120 jaj o masie 55 g i białej skorupie. W 1925 r. powstała forma miniaturowa tej rasy, będąca wierną kopią formy dużej, której kogut waży 1–1,1 kg, kura 0,9 kg.

Jurłowskie piejące

Są to kury pochodzące z Rosji, które należą do grupy długopiejących, ale w ojczystym kraju ze względu na stosunkowo dużą masę ciała są również uznawane za mięsne. Zostały wyhodowane na terenie wsi: Kursk, Orel i Woroneż. Kierunkiem podejmowanej pracy hodowlanej był jak najczystszy i najdłuższy odgłos piania kogutów. Długość piania koguta trwa do 20–30 s. Rasa ta powstała prawdopodobnie w drugiej połowie XIX w. na drodze krzyżowania azjatyckich kur cochin z rasami bojowców, w tym bojowcami malajskimi i lokalnymi kurami rosyjskimi. Po bojowcach ptaki te odziedziczyły długie skoki, spionizowaną sylwetkę i umięśnienie, natomiast po kurach cochin dużą masę ciała. Głowa jest stosunkowo duża i masywna, z prostym grzebieniem. Część twarzowa jest intensywnie czerwona, podobnie jak średnio długie dzwonki. Szyja – długa z regularną linią. Pierś jest masywna, aczkolwiek nie jest przesadnie wypięta do przodu. Linia grzbietu regularnie opada ku ogonowi. U koguta ogon posiada bardzo krótkie sierpówki (fot. 6), co jest cechą odziedziczoną po bojowcach, podobnie krótkie pióra siodła, jak też długie i grube skoki, które mają barwę żółtą. Dorosły samiec waży 4–6 kg, kura 3,5–4 kg. Nieśność kształtuje się na poziomie 140–160 jaj o masie 50–55 g i kremowej skorupie (<http://geomedia.top/yurlovsky-chickens/>). Upierzenie jest srebrzysto-kuropatwiane lub brzozowe.

Koeyoshi

Pochodzące z terenów północnej Japonii kury koeyoshi są interesującą rasą, która łączy w sobie typowe cechy pokroju bojowców, używanych do walk kogutów z także osobliwą cechą długości piania. Powstała w stosunkowo

odległym okresie czasu, bo pierwsze wzmianki o tych długopiejących kurach pochodzą z XVII w. (Roszkowski i Wysocki, 2007). Przodkami rasy były shamo kojarzone z tomaru i schokoku w XVIII w. na terenie prefektury Akita, Aomori i Iwate (Łukasiewicz, 2009). Nazwa rasowa koeyoshi oznacza „dobry, długi głos”, co odnosi się do długości piania kogutów, które może trwać nawet do 15 s (Schmidt, 2007). Koeyoshi jest obecnie uważana za wartościową kurę wystawową zarówno w Japonii i całej Azji, jak też za rasę amatorską w Europie, gdzie dotarła dopiero pod koniec lat 90. XX w. (Roszkowski i Wysocki, 2007). Populacja tej rasy – mimo dość rozległego obszaru jej geograficznego występowania – jest jednak nieliczna. Głowa jest u niej szeroka, średniej długości z niewielkimi brwiami nad oczami. Grzebień typu groszkowego z końcem lekko uniesionym ku górze. Zausznice długie, czerwone, z umieszczonym w ich górnym rogu małym białym przedłużeniem. Dzwonki są małe, czerwone, u góry przechodzące w większe – mocno pomarszczone. Występuje także fałda krtaniowa, czyli obszar pomarszczonej i nieopierzonej skóry na podgardlu. Atrybuty koeyoshi to: długi czas piania, masywna ale smukła sylwetka, poziomo ułożony tułów z linią grzbietu opadającą ku ogonowi. Barki są szerokie i masywne. Skrzydła płasko przylegają do ciała. Pierś szeroka i długa, na której mostek jest wolny od piór, co jest wyróżnikiem czystości rasy. Uda umięśnione i mocne, skoki koloru żółtego z licznymi i dobrze widocznymi łuskami oraz dużymi ostrogami. Ogon u kury typu wachlarzowego. U kogutów występują wąskie i długie sierpówki, które często prawie dotykają końcem podłoża. Rasa jest uznawana tylko w jednej odmianie barwnej – srebrzysto-kuropatwianej. Kogut waży około 4–4,5 kg, kura 3–3,75 kg. Kura w jednym sezonie znosi 60–80 jaj o masie 45 g i jasnobrązowej skorupie.

Kosowskie

Powstały na terenie dawnej Jugosławii – dzisiejszych terenach Kosowa w prowincji Drenica. Dotychczas była to rasa mało znana w Europie, co w ostatnim czasie zupełnie się zmieniło, a obecnie nielicznych hodowców kur kosowskich mamy także w naszym kraju. Jest to rasa z grupy kur długopiejących. Koguty pieją przez 20–40 s, a wyjątkowo nawet 60 s. Pierwsze próby piania młode koguty podejmują w wieku 5–6 miesię-

cy. W obrębie rasy występują wyłącznie osobniki o czarnym upierzeniu. U kogutów dopuszczalna jest obecność kilku czerwonych lub złotych piór na skrzydłach. Kury kosowskie posiadają czub złożony z pęczka długich i wąskich piór, które są nieco rozwichrzzone (fot. 7), lecz zawsze sztywno uniesione do góry i nie zasłaniają ptakom pola widzenia. Część twarzowa, włącznie z zausznicami i eliptycznymi dzwonekami, jest intensywnie czerwona. Szyja jest symetryczna i stosunkowo długa o regularnej linii, łagodnie łączy się z linią grzbietu, która dalej opada w kierunku ogona. Ogon koguta posiada krótkie, ale mocno zagięte sierpówki. Skoki są średniej długości barwy szarozółtej. Dorosłe koguty ważą 2,2–2,5 kg, a kury 1,5–2 kg. Kury są dobrymi nioskami i znoszą do 160 jaj rocznie o masie 55–60 g i białej skorupie. Pierwsze jaja są znoszone w wieku 7–8 miesięcy (https://en.wikipedia.org/wiki/Kosovo_Longcrower).

Kurokashiva (kurogashiva)

Jest to rasa wywodząca się z Japonii, a ściślej ze środkowo-północnych terenów tego kraju. Kurokashiva posiada zarówno cechę długiego ogona, jak także przedłużonego piana. Cechuje ją znaczne podobieństwo do kur tomaru, a to z tego względu, że rasa ta brała udział w wytworzeniu kurokashiva. Jest ona bardzo sporadycznie spotykana w Europie ze względu na jej małą liczebność. Jednak, pierwsze osobniki zostały sprowadzone do Niemiec pod koniec XX w. przez Knuta Roedera (www.longtail-fowl.com/kurogashiva.html). Ptaki tej rasy charakteryzuje proporcjonalna i smukła głowa, dość długa szyja łagodnie przechodząca w linię grzbietu. Grzebień typu pojedynczego jest średniej wielkości. U kur jest on proporcjonalnie prawie dwukrotnie mniejszy niż u kogutów. Dzwonki są krótkie i owalne barwy jasnoczerwonej, choć dopuszczalne jest występowanie na nich ciemniejszych obszarów, podobnie jak na części twarzowej, zwłaszcza u kur (fot. 8). Sierpówki w ogonie koguta są dość szerokie i długie. Ogon u osobników w wieku 4–5 lat może osiągnąć długość 130 cm. U kur posiada on szerokie sterówki, a jego kształt jest określany jako złożony wachlarz. Skoki są nieopierzone, barwy jasnoszarej. Rasa występuje wyłącznie w czarnej odmianie barwnej. Masa ciała dorosłego koguta wynosi 1,8–2,3 kg, natomiast

kury 1,3–1,8 kg. Roczna nieśność kur kształtuje się na poziomie 80–110 jaj o masie 45–50 g i jasnokremowej skorupie (<https://pro-kur.ru/kurokashiva-poroda-kur/>).

Minohiki

Zaliczane są do ras długoogoniastych i pochodzą z Japonii. Ostateczny typ minohiki wyklarował się w latach 50. XIX w. W 1940 r. w Japonii, gdzie hodowla kur cieszy się szczególną popularnością i uznaniem, minohiki zostały uznane za ważny element kultury tego kraju poprzez wpisanie ich na listę Żywych Pomników Przyrody. Cechą charakterystyczną dla tej rasy są bardzo długie pióra siodła u kogutów po obu stronach tułowia ptaka, które mogą być nieco zakręcone i dotykają swoimi końcami podłóża. Sierpówki u samców są znacznie dłuższe i mocno zakrzywione. U starszych osobników mogą one osiągać długość do 1 m. Nazwa rasy w języku japońskim jest kombinacją dwóch słów i odnosi się do specyficznych cech budowy ogona ptaków – *mino* oznacza pelerynę wykonaną ze słomy ryżowej, natomiast *hiki* ciągnąć się, co jest odzwierciedleniem ciągnących się po ziemi piór siodła i ogona (Roszkowski i Wysocki, 2007). Jak wskazują Kurspiot i Roszkowski (2015) jest to cecha, która w pełni ujawnia się u kogutów w 3–4 roku ich życia, co sprawia, że praca hodowlana jest utrudniona. Niemniej jednak, wzrasta zainteresowanie tą rasą w Europie, a od 2005 r. również w Polsce. Minohiki to rasa kur lekkich, samce osiągają masę ciała 2–2,5 kg, kury 1,5–2 kg. Głowa tych ptaków jest mała i smukła, z pomarszczoną i intensywnie czerwoną skórą na części twarzowej. Zausznice są małe w barwie krwistoczerwonej. Grzebień – typu groszkowego. Szyja jest długa i smukła. Pierś szeroka i mocno wysklepiona. Linia grzbietu regularnie opadająca przechodzi płynnie w ogon, który jest noszony pod kątem 15–20° (Kurspiot i Roszkowski, 2015). Długie i obfite pióra ogona sprawiają optycznie wrażenie, że tułów ptaków jest znacznie dłuższy niż w rzeczywistości (fot. 9). Skoki są barwy słomkowożółtej. W związku z tym, że kury tej rasy posiadają wiele cech kur prymitywnych, doskonale radzą sobie w trudnych warunkach. Z natury są bardzo aktywne, dlatego wymagają większej powierzchni wybiegu, która zapewni im odpowiednią ilość ruchu i ekspresję naturalnych zachowań. Na zbyt małej powierzchni, a zwłaszcza przy dużym za-

gęszczeniu ptaków, z uwagi na posiadane cechy bojowców mogą przejawiać skłonności do pterofagii i kanibalizmu. Kury często przejawiają tendencję do dziobania i niszczenia ozdobnych piór samców, co powoduje ich oszpecenie i sprawia,

że ptaki nie nadają się do ekspozycji na wystawach. Jak podają Kurspiot i Roszkowski (2015), dobrym rozwiązaniem tego problemu jest osobne utrzymywanie samców poza sezonem lęgowym, co zapobiegnie niekorzystnemu zjawisku pterofagii.

Fot. 7. Kogut rasy kosowskiej
Phot. 7. Kosovo Longcrower rooster
(https://en.wikipedia.org/wiki/Kosovo_Longcrower)

Fot. 8. Kogut i kury rasy kurokashiva
Phot. 8. Kurokashiva rooster and hens
(<https://pro-kur.ru/kurokashiva-poroda-kur/>)

Fot. 9. Kogut rasy minohiki
Phot. 9. Minohiki rooster
(<http://www.serama-hodowla-drobieu-ozdobnego.pl/?minohiki,49>)

Fot. 10. Kogut rasy onagadori
Phot. 10. Onagadori rooster
(<https://pethelpful.com/farm-pets/12-Utterly-Bizarre-Chicken-Breeds>)

Fot. 11. Kogut rasy shokoku
Phot. 11. Shokoku rooster
(<https://www.domesticforest.com/shoukoku-chicken/>)

Fot. 12. Kogut rasy tomaru
Phot. 12. Tomaru rooster
(<https://greenfirefarms.com/tomaru.html>)

Ohiki

Jest to rasa pochodząca z Japonii, zaliczana do kur długoogoniastych ale także ze względu na małe rozmiary ciała klasyfikowana do grupy kur karłowatych właściwych (Jakubowska i Różewicz, 2017). Nazwa rasy ohiki oznacza w wolnym tłumaczeniu „wleczący się ogon”, co odnosi się wyłącznie do kogutów. Powstała ona dość dawno, bowiem na końcu okresu Edo (1603–1868). Jest uznana za dziedzictwo kultury Japonii. W 1947 r. została wpisana na listę Żywych Pomników Przyrody tego kraju. Ptaki te cechują się krępą budową ciała przy jednocześnie krótkich skokach. Mają też uniesioną nieco do góry przednią część ciała. Długość ogona koguta może dochodzić do 50–60 cm, dzięki czemu rasa ta ma proporcjonalny wygląd (Jakubowska i Różewicz, 2017).

Onagadori

Japońską rasę kur długoogoniastych onagadori można zaliczyć do najstarszych kur ozdobnych. Historia ich hodowli sięga prawie tysiąca lat, choć źródła historyczne nie precyzują dokładnej daty. Koguty tej rasy posiadają ogony o imponującej długości. Sierpówki ogona, jak i część piór siodła nie ulegają wymianie, jak to się dzieje podczas cyklicznego procesu pierzenia u zdecydowanej większości kur. Pióra te rosną stale przez całe życie ptaka, około 70–90 cm rocznie, dlatego najdłuższymi ogonami cechują się najstarsze osobniki, mogą mieć długość nawet 13

m. Co ciekawe, u samic tej rasy także występują sierpówki. Specyficzna cecha, jaką jest stale rosnący ogon, jest uwarunkowana genem *Gt*, który powoduje wspomniany brak wymiany piór siodła i sierpówek ogona (Kruszewicz i Tarasewicz, 2002; Roszkowski i Wysocki, 2007). Koguty onagadori, aby w pełni zaprezentować atuty tej rasy na wystawach, są prezentowane w odmienny sposób niż pozostałe rasy, które umieszcza się w klatkach. Onagadori umieszcza się na wysokich żerdziach, wtedy ich ogon zwisając ukazuje się w pełnej krasie. Praca hodowlana jest prowadzona w kierunku maksymalnej długości ogonów, stąd do hodowli przeznaczają się koguty powyżej 3. roku życia. Długi ogon może jednak utrudniać kopulację, co zdecydowanie komplikuje prowadzenie rozrodu, stąd hodowcy często wykorzystują młodsze osobniki, biorąc pod uwagę rodowód samców i posiadanie przodków o wybitnej długości sierpówek ogona. Jest to rasa wymagająca od hodowcy dużego poświęcenia i cierpliwości. Praca hodowlana jest bardzo trudna i pracochłonna, wymaga ogromnego zaangażowania, także finansowego, związanego z kosztami budowy odpowiednich pomieszczeń i utrzymania ptaków. Rasa ta była hodowana wyłącznie przez japońskie elity społeczne z cesarzem na czele. Za czasów samurajów otaczano je specjalnym kultem i opieką (Roszkowski i Wysocki, 2007). Wykorzystywano również długie sierpówki jako ozdobę. W późniejszym okresie zainteresowanie hodowlą rasy zmalało do tego

stopnia, że w celu jej ochrony założono w 1908 r. Towarzystwo Ochrony Kur Długoogoniastych. W 1923 r. podjęto również ochronę prawną rasy poprzez dekret rządu japońskiego, a następnie w 1952 r. zakaz sprzedaży i zabijania kur tej rasy (Kruszewicz i Tarasewicz, 2002). Obecnie rasa ta jest w Japonii objęta szczególną ochroną i opieką, jednak nie aż tak restrykcyjną. Podejmuje się badania, których celem jest ustalenie różnorodności genetycznej w obrębie rasy. Tadano i in. (2009) wskazują na duże zróżnicowanie genetyczne pomiędzy pierwotną odmianą białą onagadori a odmianami barwnymi, co zdaniem autorów jest spowodowane tym, że w celu uzyskania nowych odmian barwnych ptaki onagadori były kojarzone z innymi rasami kur. Autorzy proponują więc w programie ochrony rasy traktować odmiany barwne jako odrębne rody w obrębie tej rasy w programie ochrony jej zasobów genetycznych. Utrzymanie zmienności genetycznej tak ważnego gatunku zwierząt o tak dużym znaczeniu gospodarczym jak kura domowa jest niezwykle ważne. Jak podają Goto i in. (2015), onagadori jest rasą o unikatowych genach, które mogą być w przyszłości wykorzystane. Zdaniem cytowanych autorów, rasa ta może posiadać ponadto cenne geny warunkujące cechy użytkowe, jak rasa leghorn. Temperament omawianej rasy jest spokojny i zrównoważony, co zjednuje jej sympatię hodowców. Ptaki te dość łatwo oswajają się i nawiązują bliski kontakt z opiekunem, pozwalając się karmić z ręki. Pokrojem, poza osobliwą cechą długiego ogona, przypominają kury ras lekkich. Posiadają proporcjonalną głowę z dużym, prostym grzebieniem o równomiernie rozmieszczonych ząbkach. Zausznice owalne barwy białej. Linia grzbietu regularnie opada w kierunku ogona. Piers jest lekko wypięta do przodu. Skoki są gładkie, barwy żółtej.

Najpopularniejsza jest pierwotnie występująca biała odmiana barwna, jednak istnieją także inne odmiany w tej rasie, takie jak: srebrzystoszyja (fot. 10), złocistoszyja oraz kuropatwiana. Dorosły kogut osiąga masę ciała do 1,8 kg, kura natomiast 1,3 kg. Samice znoszą 100–120 jaj o masie 40 g i białej skorupce (Roszkowski i Wysocki, 2007). W rozrodzie tej rasy kur stosuje się „krycie z ręki”. Kura jest przenoszona do woliery koguta, gdzie przebywa do momentu kopulacji, po czym ptaki są ponownie rozdzielane (Knaga i Kasperek, 2014).

Shoukoku

Kury shoukoku prawdopodobnie zostały wyhodowane w Chinach, skąd zostały wywiezione do Japonii, gdzie są znane od dawna od okresu Heian (794–1185). Nazwa rasowa oznacza tyle co miasto, państwko (Roszkowski i Wysocki, 2007). Pierwotnie były wykorzystywane jako kury bojowe do walk kogutów. Współcześnie ze względu na selekcję w kierunku długości ogona zatraciły swój wojowniczy temperament. Shoukoku znana jest również ze swojego melodycznego i długiego odgłosu, choć w długości jego trwania nie dorównuje innym opisywanym rasom, bowiem trwa on zaledwie 10 s. Głowa tych kur jest stosunkowo mała ze średniej wielkości prostym grzebieniem o pięciu równomiernie rozmieszczonych ząbkach. Szyja jest smukła i długa z wydłużonymi, wąskimi piórami grzywy, które opadają na barki. Piers jest wydatna, wypięta dumnie do przodu i nieco uniesiona do góry. Linia grzbietu opada łagodnie, tworząc delikatne połączenie z nisko osadzonym ogonem, co nadaje ptakom harmonijną budowę. Pióra ogona, czyli sterówki i sierpówki rosną wolniej niż u onagadori. U kogutów pióra siodła powinny być długie i dotykać podłoża (fot. 11). Skoki są średniej długości, barwy żółtej. Najpowszechniej w obrębie tej rasy występuje odmiana srebrzysto-kuropatwiana, rzadziej spotykana jest odmiana biała, a sporadycznie gairo, czyli wielobarwna.

Tomaru

Rasa wywodzi się od długopiejących bojowców sprowadzonych z Chin do Japonii (Schmidt, 2007). Jest obecnie rasą długopiejącą, która charakteryzuje się najmocniejszym tembrem głosu, a czas wydawania dźwięku piania może trwać do 23 s (Łukasiewicz, 2009). Pierwsze osobniki zostały sprowadzone na teren Europy w 1984 r. Sylwetka tomaru jest lekko zaokrąglona, co dodatkowo podkreśla wysklepiona i pełna pierś. Głowa jest średniej wielkości o prostym grzebieniu. Grzebień, dzwonki, jak i część twarzowa mają barwę sinoczerwoną (fot. 12), określaną czasem jako morwowa (Schmidt, 2007). Szyja jest średniej długości, krępa, nieco cofnięta w połowie swojej długości w kierunku ogona. Linia grzbietu łagodnie i regularnie opada w kierunku ogona. Tułów jest mocny, szeroki i nieco wydłużony. Uznawana jest wyłącznie czarna odmiana barwna, której pióra opalizują zielonometalicz-

nym połyskiem. Dorosły kogut waży 2,5–3,5 kg, a kura 2,0–2,8 kg. Ptaki te są cenione w swojej ojczyźnie jako ważny element dziedzictwa kulturowego, co potwierdza wpisanie rasy tomaru w 1939 r. na listę Żywych Pomników Przyrody.

Totenko

Jest to rasa łącząca w sobie cechy obu omawianych grup kur ozdobnych, bowiem posiada długi ogon, przez co przyporządkowywana jest do kur długoogoniastych, a jednocześnie charakteryzuje się także znaczną długością piania kogutów. W tłumaczeniu na język polski jej nazwa rasowa oznacza „kogut, który śpiewa, gdy wschodzące niebo jest czerwone” (Roszkowski i Wysocki, 2007). Łukasiewicz (2009) podaje natomiast inne tłumaczenie tej nazwy – „wschodzące niebo”. Długość dźwięku piania kogutów może trwać 15–20 s.

Jak podaje autorka, pochodzenie tych ptaków i udział pozostałych ras kur w ich wytworzeniu nie są do końca klarowne. Po raz pierwszy do Europy zostały sprowadzone w 1989 r. (Schmidt, 2007). Totenko posiadają dość dużą głowę, na której jest osadzony pojedynczy grzebień o pięciu ząbkach. Dzwonki są zaokrąglone, duże o barwie czerwonej. Zausznice duże, zaokrąglone o barwie czysto białej. Tęczówki oczu mają barwę czerwoną do bursztynowej. Szyja ptaka jest długa, nieco zakrzywiona. Pierś bardzo wydatna, pełna. Grzbiet o średniej długości jest nachylony do dołu w kierunku ogona. Sierpówki są bardzo długie i charakterystycznie zagięte (fot. 13). Ogon u koguta rasy totenko może u starszych osobników w wieku 2–3 lat osiągnąć długość po-

nad 1 m. Skoki mają średnią długość i barwę szarozółtą. Dorosły kogut waży 1,8–2,3 kg, a kura 1,3–1,8 kg.

Podsumowanie

W pracy zostało scharakteryzowanych szesnaście ras kur z grupy długoogoniastych oraz długopięjących. Rasy te ze względu na posiadane specyficzne cechy są zaliczane wyłącznie do kur ozdobnych, przy czym stanowią jednocześnie ważny element bioróżnorodności genetycznej kury domowej i spuściznę wielowiekowej tradycji hodowli tego gatunku. Pochodzą one z różnych części świata, głównie z Azji. Opisane zostały także rasy pochodzące z Europy, a także jedna z Ameryki Południowej. Rosnąca popularność hodowli kur ozdobnych w Europie, jak i w Polsce sprawia, że sprowadza się te egzotyczne rasy i są one prezentowane na wystawach. Wymagają one często specyficznych warunków chowu, ale też znajomości pokroju i cech budowy zgodnych z przyjętymi standardami. Stąd, w możliwie wyczerpujący sposób zostały one omówione w niniejszej pracy.

Podziękowania:

Pragniemy serdecznie podziękować Pani Redaktor mgr Danucie Dobrowolskiej oraz Redakcji *Wiadomości Zootechnicznych* za okazaną życzliwość i pomoc w przygotowaniu materiału do druku. Składamy również serdeczne podziękowania i wyrazy wdzięczności Szacownym Recenzentom za krytyczne i merytoryczne uwagi, które przyczyniły się do udoskonalenia ostatecznej wersji pracy.

Literatura

- Brzóska F., Dobrowolska D., Kłopotek E., Pietras M. (2012). Drób ozdobny – hodowany przez człowieka dla przyjemności. *Wiad. Zoot.*, L, 4: 67–76.
- Gilarski Z. (2015). *Nasze dziedzictwo hodowlane – 1894–2015*. JKB Print, Warszawa.
- Goto T., Shiraishi J.I., Bungo T., Tsudzuki M. (2015). Characteristics of egg-related traits in the Onagadori (Japanese Extremely Long Tail) breed of chickens. *J. Poultry Sci.*, 52 (2): 81–87.
- Gugolek A., Jastrzębska A., Strychalski J. (2016). Wykorzystanie gołębi i innych gatunków ptaków w rekreacji człowieka. *Wiad. Zoot.*, LIV, 2: 90–95.
- Jabłoński K.M., Gorazdowski M.J. (1999). *Kury ozdobne*. Agencja wyd. „Egros”, Warszawa.
- Jakubowska K., Różewicz M. (2017). Charakterystyka ras kur ozdobnych z grupy karłowatych właściwych. *Wiad. Zoot.*, LV, 3: 175–188.
- Knaga S., Kaszperuk K. (2014). Charakterystyka wybranych ras kur ozdobnych. *Wiad. Drob.*, 3–4: 4–14.
- Kruszewicz A.G., Tarasewicz L. (2002). *Kury ozdobne*. Wyd. Multico, Warszawa.
- Kurspiot M., Roszkowski S. (2015). Minohiki. Cz. I. – Japońskie Minohiki na przestrzeni lat. *Gołębie i Drobny*

Inw., 3 (68): 26–29.

Łukasiewicz M. (2009). Fenomenalna kogucia wirtuożka. *Pol. Drob.*, 1: 18–20.

Łukasiewicz M. (2011). Atrakcyjny świat drobiu ozdobnego. *Prz. Hod.*, 11: 21–23.

Moszczyński P. (2012). Kury ozdobne. Wybór – Hodowla – Rasy. Wyd. SBM, Warszawa.

Nowicki B., Pawlina E., Kuczaj M. (2010). Drób ozdobny. FPH Elma, Wrocław.

Roszkowski S., Wysocki B. (2007). Kury orientalne. Wyd. Zagroda, Kazimierów.

Schmidt H. (2007). Kury – rasy, hodowla. Wyd. RM, Warszawa.

Schöne F., Peschke F. (2006). Amatorska hodowla kur. Wyd. Zagroda, Kazimierów.

Tadano R., Nishibori M., Tsudzuki M. (2009). Genetic structure and differentiation of the Japanese extremely long-tailed chicken breed (Onagadori), associated with plumage colour variation: suggestions for its management and conservation. *Anim. Genet.*, 40 (6): 989–992.

Verhoef E., Rijs A. (2006). Encyklopedia kur ozdobnych. Wyd. Bellona, Warszawa.

Strony internetowe:

https://en.wikipedia.org/wiki/Ayam_Pelung (dostęp 12. 01. 2018).

<https://cemanifarms.com/laughing-chicken/> (dostęp 10.01.2018).

<http://www.feathersite.com/Poultry/CGA/Berat/BRKBerat.html> (dostęp 10.01.2018).

<https://www.criatoriosouza.com.br/ovos-galados-galo-musico-brasileiro> (dostęp 12. 01.2018).

<http://geomedia.top/yurlovsky-chickens/> (dostęp 10.01.2018).

https://en.wikipedia.org/wiki/Kosovo_Longcrower (dostęp 11.01.2018).

www.longtail-fowl.com/kurogashiva.html (dostęp. 11.01. 2018).

<https://pro-kur.ru/kurokashiva-poroda-kur/> (dostęp. 11.01. 2018).

<https://www.youtube.com/watch?v=nAh23Ua-onw> (dostęp. 17.02.2018).

LONG-CROWING AND LONG-TAILED CHICKENS – CHARACTERISTICS OF THE BREEDS

Summary

Long-crowing and long-tailed breeds of hens are a special group that has no utility meaning, only a ornamental aspect. However, they enjoy recognition among enthusiasts of ornamental poultry farming. Thanks to this, these breeds have survived, are part of the culture of many nations, and an important element of genetic biodiversity of the species. This study characterizes sixteen breeds of hens from Asia and Europe, and one from South America. Their history was discussed alongside the origin and characteristics of the body structure.

Key words: Long-crowing, long-tailed, ornamental chicken breed, rare breed, chicken biodiversity

Fot. 13. Kogut totenko z kurami

Phot. 13. Totenko rooster with hens

(<https://www.holidaycheck.de/hm/bilder-videos-ferienbauernhof>)